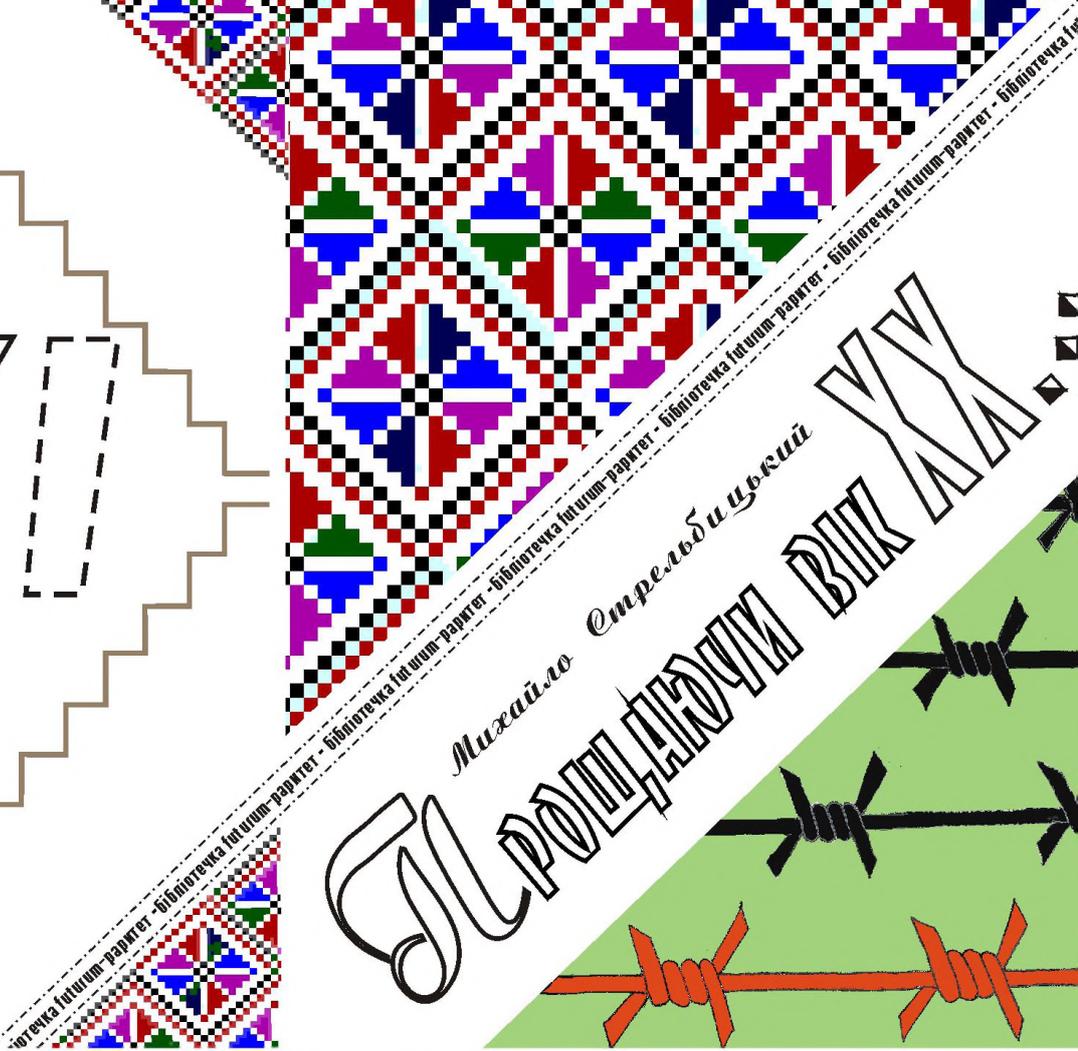
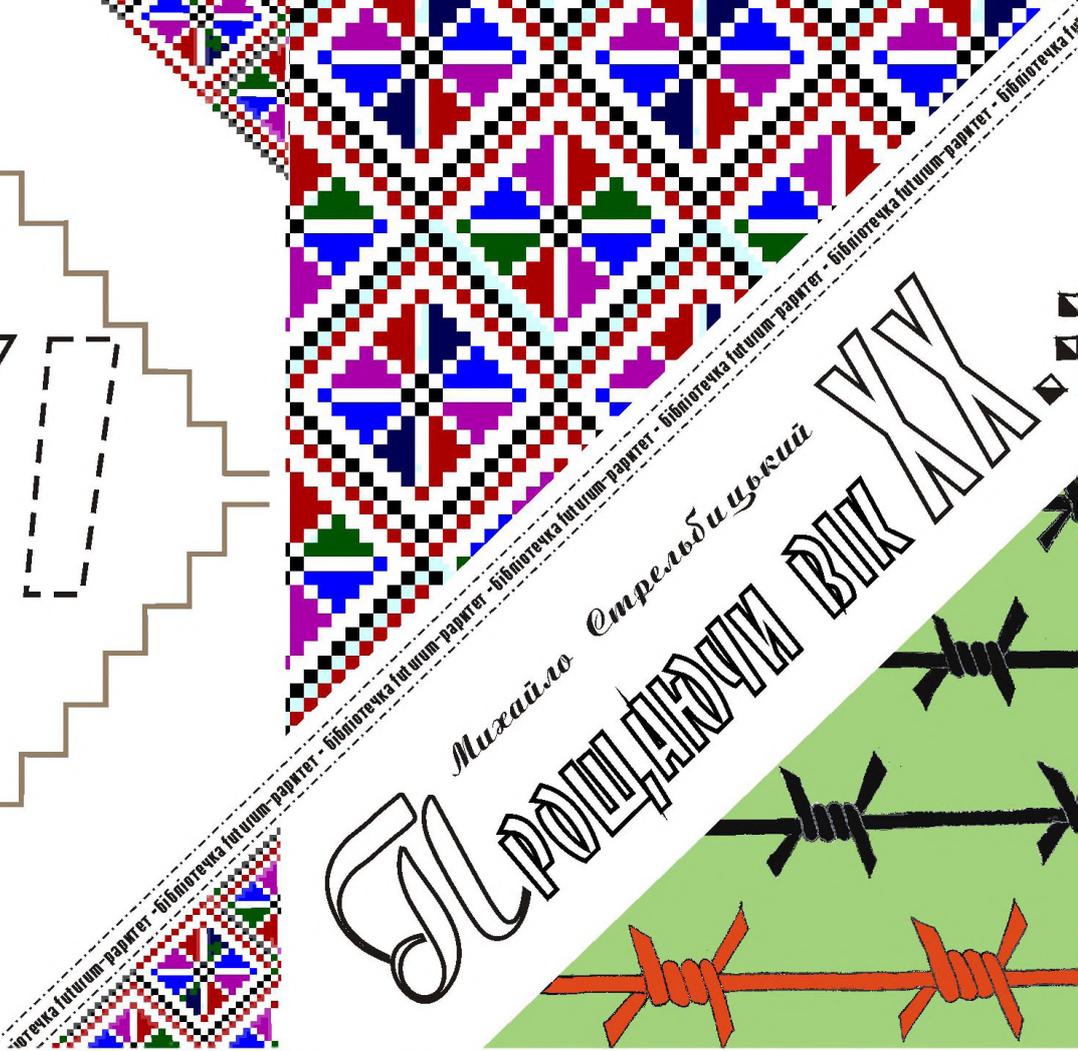

XXI

Михайло Сирєвдицький
ПРОЩАЙ ВІЙНУ

Бібліотека futurum-папіртер • Бібліотека futurum-папіртер • Бібліотека futurum-папіртер • Бібліотека futurum-папіртер • Бібліотека futurum-папіртер

Михайло Стрельбицький

Прощаючи вік ХХ...

Поєми, марші

Вінниця «Велес» 2001

ББК 84.4 УКР 6
С 84

Стрельбицький Михайло

С84 **ПРОЩАЮЧИ ВІК ХХ...** Поєми, марші. — Вінниця:
ВЕЛЕС 2001. — 72 с.

ISBN 966-7993-14-0

Збірку склали поєми «Терновий огонь», «Груша Пізнання», «Вічний дяк», «Летюча галера», «Я-сад», «Мистецтво битись (об заклад)», «Прощаючи вік ХХ...», поєма-паліндром «ІСУС — УСІ?» та цикл «Дюжина маршів для перманентної української революції».

У поємах автор продовжує пошук «сугестивних сюжетів», розпочатий ще збіркою «Сторожовий вогонь» (1988), з якої поєму «Терновий огонь» було вилучено цензурою.

У циклі маршів переважають «іменні»: «Князь Олег Віщий», «Король Данило Галицький», «Князь Дмитро Вишневецький-Байда», «Гетьман Іван Мазепа», «Генеральний Отаман Симон Петлюра» т. ін. З не-іменних — «Найкращі в світі яничари» та «Юність УПА».

ББК 84.4 УКР 6

ISBN 966-7993-14-0

© М. Стрельбицький, 2001

ТЕРНОВИЙ ОГОНЬ

« ... терновий огонь розкладав,
коня свого козацького осідлав,
біля себе припинав».

Дума «Отаман Матяш старий»

1

Туманець
тулиться до скронь,
сльозяться очі знов і знову.
Кладу сторожовий огонь
терновий.

Двадцятий вік,
велика ніч,
морочна мудрість технотронна.
Солодкий сон жену од віч:
«Що там? —
зоря зорі навстріч
чи, може, крадеться крізь ніч,
подаючи сигнал сторіч,
орда,
лаштована в колони?»

Орда,
від золота руда,
орда, помножена ордою,
орда, напоєна рудою,
і горда з того і собою
в віках вдоволена орда?

Як світ, стара,
а — молода,
набивши пельку — все голодна,
на все готова і способна,
орда,
на прапорі — нуда.

Песиголовці хоч куди,
з нуди народжені, зі страху,
розбиті в прах, воскреслі з праху
сини безсмертної
орди.

Стрімкі,
облесні, безшелесні,
радіохвильно безтілесні,
тілолюбиві і хмільні.
Хмільні розбоєм
і розгулом,
несуть своє давноминуле
у завтрашні, досяжні дні.
То їхні тіні промайнули,
то їхні тулуби сяйнули,
то їхні очі, повні мулу,
сіріють в чорній далині?»

2

Ба ні.
Либонь таки, що ні.
А хто б то? Що б то?
Відкіля б то?
— Свої. Не бачиш, що свої?
Чи повилазило?!
Ну, дядько!..

Свої... а духом тхне чужим.
Цей — кабанець...
Той зирить вовком.
Ідуть, хитаються, мов дим,
несуть з якоїсь барахолки.

Свої... Самі на себе злі.
Свої... а мовлять... мінімально.
(«Як називаються граблі?» —
спитай — не скажуть,
ждати марно).

Дівиці їхні хихотять,
зодягнуті в дублені шкури.
Дівиці їхні спать хочуть,
ая, — широко-о-о-кії натури.

— Гляди тут, дядю,
не впади,
не відмовляй собі
у хлібі.
Та відсипайсь вряди-годи,
та впізнавай своїх!
— Спасибі.

Проїшли. Завіялись. Припав
їх слід магнітофонним прахом.
Свої, а, бачиш, не впізнав.
Ще добре, як не скажуть: «Спав!»
Хі-хі, мовляв, нагнали страху.

Чи... може, й справді... прилягти,
вогонь терновий пригасити,
коня... на волю відпустити,
сигнальну вежу...

3

...Сигнальну вежу обійти,
переконатися: міцна ще.
Внизу заснути сном пропашим,
хропінням звеселить світи.

Зоря зорі не розповість,
останній вовк коня не з'їсть.
Свою погамувавши втому,
чужу погамувати злість.

Ось так. І вітерець війнув
сновійно-заспокійно з Низу,
вогонь востаннє спалахнув,
читає кінь в небесній книзі.

Йому то втіха — не жура:
вичитувать про Росінанта,
конячим глуздом розбирать
небесновічне есперанто.

Ось так. Немов гора та з пліч.
Ось так. Собі самому виклик.
Лиш сон... чомусь не йде до віч,
лиш сон — чому? — не йде до віч,
у далину дивитись звиклих.

Хоч руки-ноги аж гудуть,
а сухожилля — тятивою,
хоч ковалі у скроні б'ють, —
не йде
нечутною ходою.

По хвилі хвиля,
мить... ще мить.
Собі дивуюся самому:
те не болить, те не щемить,
земля взяла найбільшу втому.

І вже одне лиш
дошкуляє:
огонь терновий
пригасає!

4

Колюче терня коле руки
до крові аж, до сухожиль.
Колюче терня без принуки
не спалахне — лежма лежить.

Вклякай і надимайся,
дмухай
(а дим гіркіший долину),
один раз дмухай,
інший — слухай
непередбачну далину.

Чи скрип, чи тупіт
не озветься,
чи тишу не пониже
скрик, —
вчувай між двох ударів серця,
як звук.

Чи не свистить стріла ординська,
чи обрію не тріснув пруг, —
вчувай далеке і неблизьке:
огонь терновий гострить слух.

Огонь терновий гострить зір
і серця втомлену чутливість,
і вістря думки, — з давніх пір, —
і нетерпимість, і терпливість.

Двадцятий вік,
велика ніч,
морочна мудрість технотронна.
«Що там? —
зоря зорі навстріч
чи, може, крадеться крізь ніч,
подаючи сигнал сторіч,
орда?..
Лаштована в колони?
Несе ординські забобони?

А може, вийшли поодинці
новітні, школені ординці,
чи — сім'ями,
хмільні, мутні,
хмільні розбоєм і розгулом,
несуть своє давноминуле
у завтрашні, досяжні дні?

То їхні тіні промайнули,
то їхні тулуби сяйнули,
то їхні очі, повні мулу,
сіріють в чорній даліні?»

1986 р.

ГРУША ПІЗНАННЯ

Виса висе, хода ходе,
Виса впаде — хода з'їсть.

Українська загадка

1

Яке це щастя: народитися під Грушею Пізнання,
Під її квітцям у час квітнування!
Вдихнути ефіри, утертись пилком,
У рученьку взяти бджолине жалкО;
Й тут же оплакати бджілчину Смерть,
Печалю наповнивши душеньку вщерть...
Не буває більшого щастя!

2

А яке щастя бути вигодуваним
Грушею Пізнання
у час, коли на Грушу надія остання,
бо мамині перса... не досить молочні,
а сося куліш пропуску неохоче,
а круп на куліш не дає крупорухка...
Й отут тобі з Груші
являється грушка:
улітку — зелена, жовтюща, як мед,
узимку — сушена, солодша за мед;
пащека твоя як не смокче — гризе,
із Груші Пізнання висмоктує все:
всі сенси наявні, затаєні смисли,
дідівські надії, від вжитку прокислі,
але ще живлющі,
сиріч — не убійні...
Повзе і н ф о р м а ц і я в душу надійно,
в надійну повзе,
заповзає, ятрить,

у кожній клітинці уже мерехтить...
Не буває більшого щастя!

3

А яке щастя
заблукатися в гіллі Груші Пізнання,
до її вершечка
рушивши спозарання,
відвідавши по дорозі дупло та гніздо,
уперто пробираючись вершечка до:
звідкіль
хоч зірку надвечір вхопи,
а хоч до Господа
щось прохрипи —
від всенького роду свого
до всенького Господа-Бога!..
Не буває більшого щастя!

4

А яке щастя
одного разу зірватися з Груші Пізнання:
летіти,
шелепнути,
яко грушка зчервивіла, рання,
приземлившись на повну пазуху груш,
біля прикореня як стій — ані руш, —
помаленьку доходити тями
з мурашиними в носі життями...
Хоч найкраще шелепнути, соні,
у татуськові теплі долоні,
від яких стане враз гаряче,
припече,
щ о б н е х т і л о с я щ е:
випадати,
із Груші літати,
мурашів собі в носі збирати...
Не буває більшого щастя!

5

А яке щастя
пізнати жону свою
(яко же і мужа свого)
під Грушею Пізнання
у час, коли тане на небосхилі Венера —
зоря передрання,
серцю найближча з-поміж планет,
з людом-Землею завжди тет-а-тет;
скласти молитву,
удвох поблідши:
«Земле й Венеро,
Груше найліпша!
Благословіте боліти удвох
бодем одним нам, де Бог наш не вбог,
і возсіяти,
переболівши!..»
Не буває більшого щастя!

6

А яке щастя
упіймати отроча своє,
з Груші падуще:
не упустити,
піймавши суще,
голосом же не зірватись на крик —
плечі розправити,
здатися дужчим,
на милосердя здобувшись Лик —
Лик невмирущий!..
І
запам'ятатися так отрочаті,
і
передатися в Пам'ять таким:
супроти неба,
на тлі сіножаті,
не порівнянним
ні з ким;
таким — немовби ведеш до причастя...
Ні, не буває більшого щастя!

7

А яке щастя
бути похованим
під Грушею Пізнання
(бодай і на відстані кілометрів ста).....

8

А яке щастя
отрочати отрочати твого
бути впізнаним Грушею Пізнання,
та й не знічев'я,
а — неспроста!
Грань перед гранню:
коли покотить й о м у до ніг
грушку свою —
найкруглішу,
найжовтішу,
наймедовішу,
найзапашнішу, —
щоб т у т розчулившись,
т а м — переміг,
там де правлять захланні...

Тобі з того світу бачити це,
тобі з того світу це осягати,
мовчки шкодуючи лиш про пірце,
яким би можна це записати, —
це незбагненне причасть причасть, —
ні,
не потрібно більшого щастя!

ВІЧНИЙ ДЯК

1

Це ніби ти, весняний дяче,
розмерзлоокий та рудий,
липневий соняшник неначе
і, наче пролісок, блідий?
Берези соком підкріпившись,
хвалу узлісся воздаєш
і, на узліссі забарившись,
з ріллі до церкви ноги рвеш
із чоботиськами рудими...
Але встигаєш ледве-ледь
і, облачившись, с о с в я т и м и
ведеш, виводиш — в небо геть.
Зміцнілий глас берези соком,
доходить Господа ушей,
аж п'яна паства ненароком
сльозу змахне собі з очей:
щоб Лик пресвітлий не двоївся.
І зирнуть батюшка* тепліш
у бік твій: що не заподівся,
що опріч них, як грім, стоїш.
І скапне, хоч би як чаївся,
в коновку — півостанній — гріш.

...Пасками батюшка годують
дві свиноматки цілий рік,
і матушка** дяком гордують
на тій підставі цілий вік.
Така-от Книга Битія,
така надія безнадійна:
життя штампує житія —
безперебійна тьма житійна.
По службі виплачешся весь,

* Тобто панотець (піп).

** Паніматка (попадя).

додому попри саж ступавши.
Дячиху грізную приспавши,
вовтузишся, весняний днесь;
і думка думку побиває:
пощо живеш? кому твій хист?
Сон аж під ранок настагає
під вітру крученого свист.
У тому сні, тихіший тиші,
приходить Він — лишень дивись, —
Той, що, п'ять тисяч наситивши
п'ятьма підпалками колись,
посіяв віру. Перст піднявши,
глаголить: «Дяче!»
Мовиш: «Га?.. »
Аж тут дячиха (вчасна завше)
як захропе!!!.. Яка нудьга:
прокинешся, не спав немов.
Весняний дяче, будь здоров!

2

Літуєш, дяче! З косарями
тнеш осоку, з кринички п'єш,
на сонце молишся без тями
і знов клепаєш, цупиш, тнеш.
Дячиха — слідом, слідкома,
між молодиць геть не остання,
перекидає, стародавня,
покоси, наче Смерть сама...
Воно ж то сохне, то гниє,
єге ж: то зверху, то зі споду.
Між нього ж і попівське є
з-під кіс — твоєї і народу.
Прийшла б... (не прийде!)... попадає:
сушити, грабати, складати,
під сонцем глянуть на рудя,
рудеві ківш води подати...
Зате, лишивши півпокоса
чи півкопиці, рудь летить
до церкви, де вже піп голосе,
кількох нероб благовістить,
зі спеки п'яний...
А в горОді

літуєш, дяченьку, ще й як!
А у саду, де Боже родить
теж не без тебе!.. І однак
на службу устигаєш вчасно,
на вранішню й вечірню, вже ж,
де тоншу свічку гасиш гласно,
коли з найвищих нот береш,
із піднебесних. Не товариш
тобі в мистецтві тім ніхто.
А ти дякуєш-паламариш
із літніх зі своїх невтом.
Ілля-пророк тобі являвся,
коли гасав поміж копиць;
грізний Спас тобі всміхався,
коли дрімав ти горілиць...
А долілиць...
все та ж спокуса
все заявляється, як стій:
між свиноматок, темноруса,
веде служниць-прислужниць рій —
овжеж, як хоч, так розумій...

Дяки бували при царях,
бували думні — многоумні,
в Приказах зело кирпу гнули,
служили ревне і за страх,
ну... та й за користь — не наївні;
а ще — церковні та шкільні;
були й мандровані, українні:
до любовидрствія голінні,
до вдів та пива не дурні...
А ти — який? Ти — чий? При чому?
При літі? Таж — і при весні,
чимдуж при сонцеві рудому,
колись при Спасі уві сні...
Та при самотній при печалі,
при мріях... при дячисі-кралі,
яка — гріховна та важка
і знову, кажеться... тяжка.

Це дійсно ти, осінній дяче,
під небом вогкої золи,
про Бога непомітно плачеш,
де гнуться поминків столи?
Життя, минаючи, минає
тебе на призьбі Псалтиря,
земля, німуючи, приймає
проводиря, поводиря...
А ти — дякуєш; хоч невдячне
те дякування день при дні;
ти, незриданий пане-дяче,
у незриданній стороні.
Попів немало переживши,
уже півсвіта відспівав.
А пекло... десь тут, чути, дише.
А раю трошки в серці мав,
та... занедбав.
Одначе наче... небораче!..
Маленька... вавка під ребром...
під тим самісіньким, диваче,
росте уздовж... немов тавро...
Тавро відоме: мук Христових
на розпинальному хресті
від списа римської намови
в хвилини страдницької святі...
Се зветься... стигми?!.. Бач, достигли
слова, що сіяні були
тобі й тобою, і спостигли
тебе, нарешті, де столи,
наїдків повні. Боже правий!
Ти обираєш. Ти й веди,
виводь з сього хмільного грайва
півтемної напіворди!..
Що? Ні?!.. Покутником лишаєш
в миру для миру і терпінь?
Про себе, Усевишній, дбаєш,
про власну тут...ходячу тінь?!
Що ж — хай. Ага, Тобі видніше.
Твій промисел, то й збиток — Твій...
А хтілося — як порадніше
межи надій та безнадій.

... «За ваше, дяче!..» — З'їхав з глузду
цей поминальник?.. — «Будьте й Ви!» —
відказуєш... «А — до капусти?!» —
«А — до пустої голови?!..»
«Що ти сказав, паскудний дяче?» —
уже сукає кулаки.
«О, ради Господа, пробачте:
вже просто пити не з руки...»

Дячиху взявши попід руку,
руде за руку дитинча,
виходиш, дяче, у розпуку,
де осінь перебаранча
святими й грішниками. Сливи
гниють, опалі, і пахтять.
Пси галакають неспесиво
і зорі знічено ряхтять...

4

Це ти й не ти, зимовий дяче?
І знову це твоя печаль?
Немовби, ніби і неначе
лише тобі усіх нас жаль?
Паде сльоза, важка, громохка,
наїдки з'їдено і гріш;
дячиха спереп'яну рохка,
Солоха оха ще смачніш...
А попадая проходить гордо,
мов... тая хмарка проз Фавор.
А дітвора шанує «Ворд'а»,
а не церковний спів і хор.
Довкруг — остудження і втома,
при кахлях кашель самоти;
стихія вутла, несвідома,
серед стихії — ти й не ти...
Крізь завірюху — крик свинячий,
за тим свинячим — поросячий:
кричать чим дужче до Різдва.
Свиняча мати слізно плаче.
Та що той плач її тут значе,
коли вже до Різдва — день-два?

... Сьогодні батюшка вручили
тобі торбешку свіжини.
Вручили, мов благословили.
Все ж не такі й лихі вони.
А ніс додому — чувся гидко,
хотілось... викинути псам;
коли ж тут хату стало видко —
рудими сповнений вігвам.
Дячиха спершу косувала,
тоді вся вдячністю зійшла,
до сала радісно припала,
до шкварки шклянку налила.
А діткам, наче горобчиха,
в роти вкладала з того лиха...
Пішов із хати, щоб не бачить,
до дров узявся, бах та гуп,
і так завівся, чуйте, наче
аж ледь не розв'язався пуп...

Але вже кличе Коляда —
прабог хоч ситий, та веселий:
мороза хвацько духопелить,
дяка до співу вигляда.
Го-гов, колядко-колядино,
не замете твої стежки!
Ге-гей, пресвітлая годинино!
Гай-гай, родинно, не-родинно,
зрідняйсь хоч нині насправжки!
В колядку вставиш про Христа
слівце доладне: «народився!»
До нього тут же: «уповився»
(ні біс, ні піп щоб не пристав).
Хати «сшиваючи» доладне,
в легені бравши від порош,
пройдете так розпроколядно,
столунко, семисотруладно,
що на весь рік зостане дроз:
в ушах, у стінах, попід стелі,
в серцях, у тім'ячках-умах, —
аж душі стануть розвеселі,
аж Дух озветься у домах!

Меланка теж не забариться
із неказаним Василем.
Водохрещ дорум'янить лиця:
«Живем! Усе переживем!»
Хрещені води попливуть
під кригами, весні назустріч,
і лусне десь — хоч верть, хоч круть —
князьок Прокрустенко-Прокрустич.

...Остигли стигми ненароком,
зарубцювалася сльоза.
А щось такеє... бачить око.
А щось таке та не щеза.
Через хурделиць кілометри,
через торговиці ряди
бреш у вилялім светрі,
немов... слідами Коляди;
із усміхом теж нетутешнім,
із сяєвом з-під вії рудих,
до всіх вітаєшся сердешно
(хто навіть і ні в сих, ні в тих),
подячний, ненаглядний дяче,
передвесняний вже неначе.....

ЛЕТЮЧА ГАЛЕРА

То не Голландець, не привид його,
не субмарина шмигутня,
то не на скрині мерця — йо - го - го! —
піе ватага безпутня:

«Турецький корпус,
вкраїнський двигун,
а замість прапора — туча,
в корпусі — дірка, у тучі — Перун,
разом — Галера Летюча!..»

Дірці не шкодить ні хвиля, ні грім,
швидкостям дірка не вадить:
скрізь перед нею лягає Гольфстрім,
скрізь її Сила провадить.

Ловить вітрило вітри зусебіч
і, мішковинне, не рветься,
ловить щодня на просторах сторіч,
ловить на виспівах серця.

З хвилі — у хвилю, з миті — у мить
кличем звитяги чи згуби
грізно над хвилями цілить-стремить
гострий таран тризубий.

З моря — у море, через моря
та й на усіх океанах
золотом весла на сонці горять,
бронзою — спини в туманах.

Сало-пшоняний двигун: «Раз-два-три!
Р-рАз-два, в саду криничЕнька!..»
Не вповільняють навстрічні вітри,
не видають личЕнька.

Ковано кожного, а — не дзвенить,
весла ряхтять безшелесно;
ковано, але іржа не ятрить
синіх заліз рознебесних.

— Гов, на галері!
— Не в двері!
— Гов... на галероньці!
— Ми!
— Хто ви?
— Та вже ж не тетері,
дідько нас перейми!
— Якого ж ви батька-нені?
Звідки, куди і за чим?
— Люди здебільше хрещені,
дехто науки учив.
— Чом же Перун понад вами?
— А сам собі, без причин.
— І як, ви досі... прикуті?
— Адже ж ми — український двигун...
— А що вас веде: покута?
подвиг? великий змагун?
— Певне, — усе те потроху
ще й — звідкись — кількоро струн.
— Добре, а як ви зуміли
із-під к о р м и г и втекти?
— Певне, разом ми прозріли,
то й узяли нас світи.
— Отже, вам шлях прослався
в Царство Свободи й Добра?
— ...Там, при вітрилі! Не бався,
не гався! Рушаєм! Пора!

У морі Охотським хтось брагу розлив,
тисячі тонн і ще трошки:
може, «Варяга» на цей світ манив?
може, ворожу ескадру дуриє?
може, Голландця колошкав?..

...Лівою міцно затисши носи,
в Неба галерники просять:
«Сило Всевишня, мерщій пронеси:
випробуванням задосить!»

Хвиля хмільна і хмільний вітерець, —
все загуляй щосили!
Закружеляло, але навпростець
весла несуть і вітрило.

Довго ще в головах трута гула,
сирівцювато кусала.
Довго ще вдатна ватага пливла
в пошуках запаху сала.

Брагозавіса чи брагокапкан
був то в Охотському морі?
Знає хіба що тамтешній шайтан,
знає, але не говорить.

— Гов, на галері!
— К мегері!
— Гов, на галероньці!
— Га?
— Ви у якій тамо ері?
— В тій, де найменша нудьга.
— Добре, а чом же у нашу
еру вас так і несе?

— Страху нагнати «безстрашним» —
 нам веселіше за все.
 — Добре, а як вам вдалося
 смертню грань перейти?
 — Двічі вмирать довелося,
 будиши зі смертю «на ти».
 — Але для чого, для кого
 страх несете надовкіл?
 — Те запиташ у Бога,
 щойно покинеш приділ.
 Страх же у кожного — власний,
 ми йому не додаєм,
 просто з'являємся вчасно...
 — ...Ви, там, на веслах, ідем!

У Лаптевих Морі глибоко, по дну,
 хтось зброю волік надсекретну:
 щоб виграти всяку майбутню війну —
 хай навіть Земля навпіл репне.
 Волік собі тяжко, на всі двигуни,
 вглядався у всі кінескопи,
 мугикавши: «Боже, царя нам верни,
 або хоч верни пів-Європи!»
 Волік героїчно, билинно волік,
 немовби «Варяг» попідводний...
 І враз найнервовіший тік як пропік
 дозорців — не вистояв жодний:
 ввійшла в кінескопи, неначе мана,
 вітрилом і веслами гожа,
 надхмарна, надмрійна, як кара — в о н а:
 з Перуном у тучі, о Боже!
 «Полундра!» — і тік капітана лупнув. —
 «К оружжю!» — став голос високим.
 Як хижі акули, торпеди — гу-гув-в! —
 помчали «порушнику» в боки.
 Та диво: до «цілі» домчавши, вони,

торпеди, у світі найкращі,
вразити не вміли прояви-мани,
спинились — як вівці лядащі.
Тоді обігнули ману, обійшли,
неначе почесним парадом,
назад розвернулись і грізно пішли
в атаку... на власну армаду...
...Лежить-вибухає на самому дні
носій надсекретної зброї.
Шлють шифросигнали Генштабу три дні
підводники, марні герої.

- Чи на галероньці?
 - Тут ми!
 - А як ся маєте?
 - Вже!
- Маємо сили й маршрути:
Небо їх нам береже.
- Будете далі рушати?
- Але — по правді — куди?
- Вмієм про те мовчати:
щоб не накликать біди.
 - Сила веде, чи підгонить?
 - Силі ми сил додаєм.
 - А — як стають перепони?
 - Молиться всяк про своє.
 - Всяк про своє? А — про спільне?!
 - Спільне складеться відтак,
лиш прокричить поготівля
сизий, як сокіл, ватаг.
 - Хто він у вас? Як зоветься?
- Де його край і приділ?
- Скрізь, де до нас озветься
голос душі, а не тіл.
 - Будьте ж всесвітні!
 - А будем! Тільки б не вимарнів світ.
 - Вічність здобудьте!

- Здобудем!
- ...Ви, там, на веслах! Гребіть!

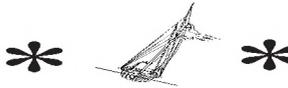

У Перській Затоці зійшлися флоти,
жонглюють ракетами люто...
І враз між флотами Галера летить —
летить, як дітиська під Крути!
Один адмірал — Oh, my God! — сполотнів,
другИЙ адмірал матюкнувся:
«Це вп'ять чорт несе цих турецьких хохлів,
Голландець об них не спіткнувся!»
Ракети спинялись і лізли в чохла,
чохлилися авіаносці,
стиснути гашетку ніяк не могли
треновані пальці їхмосці.
Вона ж, підвітрильна, промаяла шлях,
як хустка, поміж ворогами.
І наче не страх, але щось, трах-тах-тах,
вело всіх до тями, до тями.
Дівалося зло, розвівалося зло,
на злюку не шкірився злюка,
а там, де об крейсера ткнулось весло,
ввігнулася груба сталюка...
Розходились гречно ворожі флоти,
сигналячи: «Наміри — добрі!».
Зітхали в світах, лебедили світи,
придурства щезали, як обри.

- Там, на галероньці!
 - К бісу!
 - На галерусеньці!
 - Ну!?
 - Бачите димну завісу?
- То океан спалахнув.

Нафти розлито премного,
репнувся танкер, як жбан...
— Маєм надію на Бога,
маємо на океан.
— Там же вогню — кілометри,
плавиться човен на дні!
— Якщо судилось померти,
то не у цій давнині.
Адже вмирати утрете —
це ж відродитись, либонь?
— Та — чи на нашій планеті?
Тут спопеляє вогонь.
Казано ж: той, хто прошкує...
— ... той не ночує, еге ж?
— Вдома, еге, не ночує...
— Надто — як втрете помреш-ш-ш-
-ш-ш-ш?!..

...В морі у Чорному — штиль. І мрячить.
Кіптяву краплі змивають.
Чайка ячить і вітрило ... гірчить,
весла відпочивають.
Голови схилено на ланцюги,
спини туман пеленає;
тиші трикутник, трикутник снаги
судно за судном минає...
Неопалима! Як є, так і є:
ніжиться, — неопалима!
Вави свої і нещастя свое
краплями гоїть малими.
Мжичка тихцем переходить у дощ,
дощ переходить у зливу.
З дна піднімається синій прахвоц:
подивуватися диву.
В тучі поблискує оком Перун,
тучі над тучею стали.
З правого борту оззався хрпун,

з лівого сні ся озвали.
 Ночі світанок хмурний доточив,
 снів доточили дельфіни,
 сонце крізь хмари помірно точив
 день на похилені спини.
 І в надвечір'ї сіпнулось весло,
 вітер відчуло вітрило,
 білих біліше, немов не було
 полум'я, чаду, знесилля.
 Інше весло за веслом ожило,
 голосу голос озвався.
 В небі нічному, як тїнь, перейшло
 щось неповторне назавше.

- Гов, на галеронці!
- К бісу!
- Таж... на галериці!
- Ну!?
- Як ви пройшли ту завісу?
- Як? А яку?
- Вогняну!
- Так, як проходять гульвіси
пекло, нудьгу чи війну.
- Не спопелило й вітрило,
туча не википіла?
- Прогартувались премило,
от лиш горілки катма.
- За горілчаною гранню
тамо есте? А — їсте?
- Нюхаєм Вічну Тараню,
згадуєм кашу і степ...
- Запахами підживляйтесь
вмієте тамо собі?
- Це — щоб з чортами не знатись:
вельми нудні, далєбі.
- Справді, побили б їх пранці,

шкоди б від них не було!..
— ...Там, на тринадцятій банці!
Вже! Опускайте весло!

... Крадений балкер супроти
з краденим збіжжям двигтів;
шастав з широт у широти,
десять змінював прапорів.
П'яна команда шаліла,
п'яний горлав капітан:
«Нам би Голландця до діла!
Ждуть нас всякчас м н о г о с т р а н !..»
Враз — наче грім серед неба:
«Привид іде на таран!»
Зблиснуло, ніби у Феба,
гримнуло, наче в поган!..
Репнувся балкер, як цурка,
збіжжя — Нептуну — буль-буль!..
Близько проходили турки,
не втонув жоден «рогуль».

... Крадений танкер поважно
нафту чиюсь доставляв.
П'яна команда відважно
бавилася у прояв.
Близько було до заробку,
ждали дівулі і ніч...
Але хитнуло «коробку»
і поманило пріч.
Вітрильник, не бачений досі,
на обрії клично заграв.
Стрибали за борт матроси:
плисти до обрію вплав...

... Темні, як ніч, браконьєри
електроневід тягли,
в водах чужих, ненажери,

хижу ловитву вели.
 Зблиснуло — і засліпило,
 невід урвався і щез:
 іскристе помчало вітрило
 през шхуни, гостріше лез.
 Безносі спинялися шхуни,
 сивіли смолисті чуби,
 в очах проступали парсуни —
 неначе з якої клятьби.
 Губили глузд капітани
 і з реготом падали ниць...
 З-за борту грозились катрани:
 допастися мудрих сідниць...

- ?..
- !..
- ?!..
- !!..
- ???..
- !!!..

.....

І:
 «Ту-гу-у-рець-кий ко-го-о-о-р-р-пус,
 вкра-ї-гі-і-н-ський дви-гу-у-ун,
 а за-мість пра-га-а-по-ра — ту-гу-у-ча,
 в кор-пу-сі — дір-ка,
 у ту-чі — Пе-ру-гу-у-у-ун, -
 слав-ся, Га-ле-е-е-ро Ле-тю-гу-у-ча-а-а-а!!!»..

**ДЮЖИНА МАРШІВ
ДЛЯ ПЕРМАНЕНТНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ**

1. Князь Олег Віщий
(На мотив «Гей, наливайте повнії чари!..»)

Хто там питає: «Йдемо навіщо?»
Йдемо, бо треба рушати.
Йдемо, бо князь наш, прозваний Віщим,
Не повелів відставати.

Хто там чатує, ставить застави? —
Тішить нас кожна завада!
З Віщим Олегом несем у славі
Щит до воріт Царе-града.

Хто там тікає, хто замикає
Гавані від наших весел?
Князь не гадає — повеліває:
«Гей, кораблі — на колеса!»

Смерті Олега хто там радіє?
Радість йому — на погибель!
Ольга-княгиня стріли посіє,
Ольжичем стане Кандиба.

2. Король Данило Галицький

Не пустив на Захід орду,
Не пустив тевтона в Карпати.
Лиш біда: не зумів на орду
Порятований Захід підняти!
Галицький меч — двосічний,
Галицький щит — двобічний,
Галицький дух — двосилий,
Галицький ум — двокрилий!

Не зносив королівський вінець,
 Не відбив у загарбника Київ,
 Але твердо прорік рішенець:
 Зневажати закон Батиїв!
 Галицька вдача — мужня,
 Галицька сила — дружна,
 Галицька доля — спільна,
 Галицька воля — вільна!
 Не узяв за приклад, ачей,
 Новгородського князя покірність,
 Не стулив недремних очей,
 Не зламав християнську вірність!
 Галицьке щастя — трудне,
 Галицьке врем'я — судне,
 Галицьке небо — димне,
 Галицьке диво — дивне!

3. Князь Дмитро Вишневецький-Байда

- А що це ти, княже, зібрав гольтіпак?
- Зібрав, щоб орда покотилась навспак!
- А що це ти, княже, між них, наче брат?
- Бо кожен з нас братом тут сильний стократ!
 У дикому полі робота кипить,
 Фортеця росте, виростає щомить.
 Спинились ординці, шукають обхід,
 Скородять ярки драпаками борід.
- А що це ти, княже, береш втікачів?
- Беру, бо свідомі, свобода почім.
- А як ти їх, княже, ставляєш на путь?
- А так, що мене уже Байдою звуть.
 У Дикому Полі там вежі стоять,
 При кожній там вежі дозорці не сплять.
 Від Дикого Поля крізь ночі і дні
 Палають сигнальні — жертовні вогні!
- А що це ти, княже, притишуєш річ?
- Бо все я сказав, хай говорить вже Січ!
- А що це в сідлі ти... хитнувся таки?
- Своє відходив — хай ідуть козаки!
 До Чорного Моря ватаги ідуть,
 По морю по Чорному чайки пливуть!
 А Байда — у думках, а Байда — в піснях:
 Козацтву щасливий надумує шлях!

4. Найкращі в світі яничари (Стримано. З жалобою і гротеском)

А наші яничари — найкращі в цілیم світі,
А нашим яничарам нічого не болять;
Увагою султана високою зігріті,
За діло бусурманське готові кожну мить:

Готові розтерзати, готові помирати,
Їх не лякає дідько, їх не страшить упир;
І нюхом своїм чують, де найбагатші хати,
І серцем своїм знають, де кращий взять ясир.

А в наших яничарів носи найбільш кирпаті,
І найміцніші руки, і найтвердіше щ о с ь...
Нам нашим яничарам не можна попадатись:
Вже краще утопитись в відрі води якось.

Готові розтерзати...

А в наших яничарів сліпучі ятагани,
І найбільші зуби, і нігті — долото.
А наших яничарів обходять бусурмани,
І в очі їм дивитись не видержить ніхто.

Готові розтерзати...

Ми наших яничарів найкраще зустрічаймо,
Всіляко добре дбаймо, щоб душу з тіла — геть!..
Ми нашим яничарам тортур не завдаваймо:
Найкращим яничарам — найлегша в світі смерть!..

... Уміли розтерзати, уміли помирати,
І не лякав їх дідько, і не страшив упир,
І нюхом своїм чули, де найбагатші хати,
І серцем своїм знали, де кращий взять ясир.

5. Полковник Данило Нечай-Брацлавський

Сяде Брацлав на комоні, бряцне Брацлав о шоломи, —
 Враз од моря та й до моря полетить луна.
 Із полковником Нечаєм, із козацьким звичаєм
 Не страшна йому у часі жодна далина.

Приспів:

Полковник Нечай
 Козацький звичай
 Шанує, як рідну Вкраїну.
 Гукнуть: «Виручай!» —
 Полковник Нечай
 Все кине і яструбом лине.

Із Нечаєм із Данилом вражу силу пересилим,
 Сонце ловимо щитами, сонячно йдемо!
 А вночі горять Стожари, не страшні нам яничари,
 Між вітрами і мечами — гоїно живемо!

Приспів.

Хоч занадто він безпечний і до ворога він гречний,
 Відступати не згодився і тому упав, —
 Є в Данила вічна сила, що світ білий полонила:
 В Красносіллі на Поділлі впав, та не пропав!

Приспів.

6. Полковник Іван Богун-Кальницький

Й-а в Вінниці, при гряниці, над Богом-рікою,
 Там Іван Богун-Кальницький не має спокою.
 Ой не має та й не має, а й і не бажає —
 Уродзоних, ненаситних, з полком зострічає.

Зострічає, проводить — вміє шанувати,
 Научає: на дні річки скарбів пошукати.
 «Як знайдете, мостивії, то й давайте знати:
 Будем разом дідівськії скарби пайовати».

Мудра голово, козаче, пане полковнику,
 Маєш серце ти гаряче і душу велику.
 Хоч гаряче, але зряче — врагам на досаду! —
 Бачить правду, бачить кривду і вшеляку зраду.

Із Вінниці, од гряниці, було ж тобі видно:
Брешуть послы московській, аж від людей встидно.
«Не ревуть воли ніколи, якщо повні ясла!» —
Оце ж тобі, Хмелю, правда про їх Переяслав!»

Ой, Богуне, ой, віщуне, як ти смів казати —
Наче дівку довірливу, Хмеля виставляти?!
Ой, Богуне, ой, віщуне, твоя була правда:
Ой, що вийшла Україні з тої «дружби» зрада!

Мудра голово, козаче, Незмигливе Око,
Пробуваєш у Господа високо-високо.
Пробуваєш там і носиш булаву по чину,
У Господа дощу просиш на всю Україну.

7. Гетьман Іван Виговський — Тріумфатор Конотопський

Москаль, мати, москаль, мати,
Конотопа не видати:
 Прибуває москаль, мати,
 Неначе потоп!
А навстріч — козацький гетьман,
Пан Виговський з криком: «Гетьте!» —
 Починає пан Виговський
 Атаки галоп!
Забрехали москалки:
«Спільний Боже наш великий!»
 Зверещали москалики:
 «Мать да перемать!»
Пан Виговський добре дбає —
Відступати не даває:
 «Оце ж вам, фальшиві браття,
 Що прийшли, як тать!»
Гей, від міста Конотопа
Слава йде на всю Європу:
 Що розбито двіста тисяч
 Підлих брехунів!
Славиться Іван Виговський —
Тріумфатор Конотопський:
 Не померкла тая слава
 Аж до наших днів!

8. Козак-нетяга Хвесько Ганжа Андибер Непитуций

Кричить султан: «На палю!» Вищить король: «На диви!»
 Хурчить аркан смертельно, блищать списи.
 Але в сідлі — на диво — Хвесько Ганжа Андибер
 Коником виграває — Боже, спаси!

Хвесько Ганжа Андибер — козак — аж-аж!
 Має він перед Богом єдиний гандж:
 Не п'є він, не гуляє, часу на те не має,
 Вороженьків кружляє — Ти, Боже, зваж!

Розбіглися рейтари, сахнулися татари,
 Спинився воевода, що дружбу ніс.
 Хвесько Ганжа Андибер до Бога шлях надибав:
 З сідла не випадає — навіки вріс!

Кричать ксьондзи: «Втікайте! То — сатана!»
 Кричить султан: «Качайте сто діж вина!
 І золотом спокушайте! І дівку наряджайте!» —
 Летить, летить віками крику луна!

9. Гетьман Іван Мазепа

Гетьмане Іване, грішнику святий!
 Все на світі кане, тільки Бог — живий.
 І живе у Бозі тільки та душа,
 Що за Батьківщину йде на палаша.

Довго ти, Іване, важив і вагавсь,
 Сили та відваги, правди набиравсь.
 І твою поразку ЛюцифЕр прорік,
 Але твоя правда не помре повік.

ЛюцифЕр на троні тебе оббрехав,
 Він же й на амвоні — зело многоглав!
 А твоя заслуга славна дотепер:
 Що уздірили люди, де є ЛюцифЕр.

Гетьмане Іване, душе в небесах!
 Все на світі кане, тільки не твій шлях.
 Ти у Славі Божій вічно пробувай,
 Збитися з дороги ти нам не давай!

10. Головний Отаман Симон Петлюра

Ще від кого так втікали?
Ще за ким так полювали?
Ще на кого так брехали? —
Сатаніли аж?!
 Хто ще так в погоню гнався?
 Хто ще так брехні не дався?
 З брехунів так посміявся? —
 Тільки Симон наш!
 Тільки Симон наш!

Правду Симона Петлюри
Заточили за три мури,
Всіх судили на тортури,
Хто лиш чув про ню...
 А та правда не пропала,
 Ще ясніше возсіяла,
 Сама себе визволяла, —
 Впала на брехню.
 Впала на брехню!

Правда Симона — весвітня,
Доля його — не самітня:
Поміж мучеників волі,
Що числа їм несть! —
 Іменем Отця і Сина
 Славиться Петлюра Симон:
 Перед Богом і народом
 Вічна честю честь.
 Вічна честю честь!

11. Юність УПА

Супроти Гітлера дурного,
Супроти мудрого Кремля
Повстали села і дороги,
Повстали гори і поля.
 Повстанські дні, повстанські ночі,
 Смертельний щем повстанських ран...
 А серце хоче, серце хоче
 Любови, праці і добра!

Людей вивозять до Сибіру
Кривавозоряні кати,
Готові у сибірську прірву
Всю Україну повезти.

Повстанські дні, повстанські ночі...

Руйнуємо катівські пляни,
Щоденно важимо життям,
А європейські шарлатани
Пішли в підбрехачі кагам.

Повстанські дні, повстанські ночі...

І тільки в Бога правда суца,
І тільки Бог нам судія,
І юність наша невмируща
До Неба ранами сія!

Повстанські дні, повстанські ночі...

12. Генерал Костянтин Морозов

Вилітаєш, орле, вилітаєш, сизий,
Вилітаєш гордо, рано на зорі.
А вже круки темні, а вже круки ситі
Затулили ясне сонце угорі.

Не зважаєш, орле, не зважаєш, смілий;
Радісний, як доля, твій стрімкий політ.
А вже круки хижі, а вже круки вмілі
Розклювали небо, вичорнили світ.

Досягаєш, орле, верховин високих,
З верховин найвищих оглядаєш путь.
А вже круки люті, числом двісті сорок,
Числом двісті сорок тьнів твою клюють.

Не закрити сонця, не склювати неба,
Не злякати серця стуком дзьобів.
Піднімаєш, орле, на крило до себе
В небо України молодих орлів!

Я-САД

1

Цей сад посаджено у вирви
та недокопані ямки:
під крик горланний бригадира,
під шнур — туди й сюди — рядки.
Про землю казано: «невдоби».
Про вирви: «Стали у нагоді».
Й хоч був тоді «падіж худоби»,
іще її не пасли в шкоді.
Боялись саду пастухи,
а школярі ходили «стройом»:
збирати гусінь у міхи, —
з уроків зняті «козлодої».

2

Цей сад спочатку доглядали:
разів три-штири проорали
міжряддів простір трактори
натужно вгору та згори;
соломою від зайця в зиму
обв'язувано стовбурці
разів два-три; моральний стимул
стимулював роботи ці.

3

Садогородньої бригади
недужниці та бабії
були спочатку дуже раді
тут пробавляти дні свої.
Від ранніх яблук розпашілі
і зовсім не завагітнілі
від перших довгожданих груш,
вони були собі при ділі,
при грішнім (роботящим) тілі
та залишках (таємних) душ.

4

Садогородню р о з п у с т и в,
головувавши, «син райкому»:
на тім з а т р а т и скоротив,
на тих затратах з е к о н о м и в.
І тут відкрилось селякам
те, що вони й без нього знали:
«Садок собі ростиме й сам,
аби йому не заважали».

5

А голови собі мінялись.
Бо що — відомо — голова?
Аби наїлась, насміялась,
з ланковими наженихалась,
в рай- (обл-) -центрі збудувалась,
та й, всепрощenna, прощава...
нова натомість прибува
в колгоспне господарство-царство.
Без голови — пусте капарство
те господарство — плюнь-штукарство:
ніхто не знає, скільки вкрасть,
і скільки за тоте робити,
й де від роботи відпочити
(як прийде празника напасть)...
... Був лейтенант-на-мотоциклі;
була партторгова жона;
змінились два столичні гицлі;
опісля них іще одна...
в головуванні була злою,
хоча, подейкують, якраз
«рішала» все не головою,
а... іншим органом щораз.

6

У садівництві не кохався
ніже єдиний керівник.
Тож сад старівся, усихався,
для сінокосу призначався

і... плодоносив через рік.
Дива Господні: плодоносив!
Більш року не відпочивав!
У травні — бджоли, в липні — оси,
у жовтні — й лось туди вчашав...
Людська ж нОчами, як слід,
там розминалися з мішками;
я й сам ходив туди (для мами),
якщо у нас був недорід,
якщо, сиріч, лайдакували
доглянуті, попід вікном:
грайливо вітами кивали
та милувалися шпаком
при шпаківниці й годівниці,
домашнім звавшись садком...

7

Найперші голови — з д а в а л и
врожай негаданий, везли
на заготпункти-перевали
(бо план, було, найперші, мали)...
Та то було іще коли!..
Пізніш (пізніші) як уродить,
було, наставлять сторожів
і десь мерщій купців знаходять,
і — в школі вічних школярів:
бодай трусити, як не рвати,
бодай тичками по гіллю
(бо школярам, правду сказати,
чомусь — ги-ги! — не до жалю:
жаліти сад напівнічийний
напівнічийним дітям цим
нема потреби, ні причини,
ні прикладу впадати в стрим).
Із мурави тягнувши соки,
замшілі, не без лишаїв,
дають дерева невисоких
сортів плоди, але — сортів!
Рясних при тому. Щедрий Боже,

чому доводиш і кому,
що все Твоя прасила може
в малому й невеликому?..

8

І не деінде — серед саду
у пору чорт знає яку
собі знаходили розраду,
себе дурили на віку...
О Боже, хто лиш не знаходив,
а й хто вже тільки не шукав:
з нагодою та без нагоди
один шукав, другИй — лякав...
Тут сват пізнав, бувало, сваху,
і не уникнув кум куми...
Тут зоотехнік, як на плаху,
ліг на парторга в час пітьми.
Але й парторг була!.. Ци... бата,
недремноока, беручка...
А ще... ще... піонервожата
в обійми фізкультурника
упала спасівкою, поки
стояв навшпиньках восьмий клас
довкола саду...

Соки, соки!

Квашених яблук мориквас!

9

Хто перший череду пустив
міжряддя пасти — невідомо.
Корови чухались судомно,
кізяк пахтів, сушивсь, чадив.
А сад... однаково родив
(дев'яте диво з-поміж див?)
рік-через-рік, а то й частіше:
плоди, правда, щораз твердіші
(з недогляду — не з інших див).

10

... Збивають люто пастухи
зелепуги, щоб надкусити,
всідаються по двох (хи-хи!)
на стовбур схилений, зужитий,
сиріч, лишайниками вкритий,
різноставеві пастухи...
Ой-йой! Ох! Ох! Охо-хо-хох!
То не найтяжче, як — по двох...

11

Цей сад — це... я?
Гірки мої плоди,
сухі морози, перелітний дятел,
гілля роздерте, омела триклята,
сівкий будяк,
у небі крук ненаглий,
весняні води, збігли в нікуди;
осінній цвіт — всім кізякам приятель,
стежки і тропи, всі — туди-сюди, —
чужі свята, відсутність мого свята,
чи хоч півсвята,
хоч вряди-годи.

Хіба... коли Ряба, а чи Мазьоха,
начухавшись об стовбура, кладуть
під стовбура гарячу, як епоха,
живлющу купу?

Або... тут же ллють
на стовбура теплавий, ніжний струміль
лишайникам на лихо — не корі, —
тоді просвітлість настає крізь стуму,
аж щось немов світлішає вгорі...

Навіщось корені свердлять землю дико,
навіщось паростки упротиваж ростуть.

Навіщось обіходжуся без крику,
а ще й, еге, вітаю кожду пику
із тих, що тлять, деруть, жеруть, несуть...

12

Я єсьм цей сад.
Коли ж це сталося? Хто зна,
з якого сну до цього напівсну
впроторено мене,
мандрівника без корзна,
під осінь під якусь,
так схожу на весну.
Вкорінено — та й край:
рости, не зарікайся,
горіхом кожним будь
і яблунею будь,
і грушею, і... і... під сонцем не брикайся,
під градом не пади,
під дурнями — не гудь
ні свята, ні судьбу,
ні Господа, ні долю:
мовчи на всю губу,
вимовчуй всю юдолю.

13

То зблиснули... немов... сокири та лопати?
І... ніж-бульдозер сонце засліпив?
То вийшли мов... когось неначе...
корчувати?
Діждались, бач, весни,
дорогу дощ скропив.
Як вийшли, то й ідуть.
Наївна сестро жабко,
спинити їх тобі
хіба дано було?
Вони пройшли і йдуть, лишилась ти
лежати.
Вже поминули став,
минають Джерело...

Невже цей схил комусь
приглянувся, надався?

Під що: під бур'яни? під нужники? під...сад
(новий такий-сякий, аби лиш садом звався:
не глибоко вростав, хімдобрив сподівався,
не високо здіймавсь, до дроту припинався,
не мав ніяких вад,
не стежив людських правд)?..
Бог з ними, тільки б — сад!
Але — навряд чи сад:
садити пізно вже квітучою весною —
хай навіть абищо,
хай навіть з перепою.

14

Баряться з-поза верб.
Чи сіли з перекурком?
Чи не сюди ішли?
Чи не туди зайшли?
А тут співає... чиж?..
телятко очі жмурить,
коріння глибить гліб,
квіт липне до бджоли...
Мураш — і той припав
до приймочки, лоскоче;
нікчемний короїд
поліз... на білий світ.
І гусениці тій,
котра найбільше хоче,
вповільнилася жовч,
на-пов-нив-ся живіт.
Яка всещертна мить,
неперебутній солод!
Які стрімкі хмарки,
всебічні вітерці!
Який наскрізний струм,
який нейтрино молод!
І дідько їх щади,
де там блукають ці!.....

МИСТЕЦТВО БИТИСЬ (ОБ ЗАКЛАД)

В селі Шульги, відомому довкруг,
 Шульгами та Шульженками преславнім,
 В селі Шульги, де чуйна річка Буг
 На південь повертає дуже плавно,
 Де Стах Шульга ще курить самосад,
 А Стас Шульга вже «мерседеса» має, —
 Там Федь Шульга, побившись об заклад,
 Четвертий день вмирає-не-вмирає.
 Заклався з кумом Геником Хрунем, —
 Поставив пів-свині, два бутлі соку, —
 Що в першу ополонку упірно,
 Потрапить вийти в другу ополонку.
 Під льодом шлях навпомацки знайде,
 Пробуде саме стільки, скільки треба,
 Ні кума, ні себе не підведе...
 Ну і попав, як кажуть, пальцем в небо.
 А все — чому? А все тому, що Хрунь,
 Достойний кум, рішив «підстрахувати».
 (То вже такий, що пальця в рот не сунь,
 такий, що ду-у-ж-же вміє помагати).
 Коли зійшлись на спірнім тім льоду,
 І Федір став помалу роздягатись,
 Почав мінітись Геник на виду,
 Білішати почав і заїкатись:
 «Та хлопці! — до Шульженка й Коверги. —
 Та що ж це? Та хіба ж це він — серйозно?
 Та зупиніть! Залізу у борги,
 Тільки б не гріх на душу!..»
 «Пізно, пане возний!» —
 На те йому своєї Коверга.
 Шульженко ж на додачу: «Га-га-га!»
 Ну, Хрунь — сміхами: «Пожалій, ги-ги,
 Бодай куму, як не народовладдя». —
 І, підморгнувши, знов до Коверги:
 «Їй-бо', повідморожує приладдя!»
 «Оце вже дзуськи!» — Федір заgrimів,
 Скипів і гордо з валянців добувся.
 Сказав, що був би з роду він Хрунів,

Якби приладдя зараз тут позбувся.
Всім нагадав і не забув всього:
Як вигравав заклади, як — гостинці...
«А ви, — скінчив, — залякувать? Кого?
Колишнього морського піхотинця?!»
Ну, Хрунь тут із кишені — мотузка
Капронового (чорт би його слухав).
Це, каже, буде вигода така,
Щоб (перше!) знати напрям твого руху,
А друге — щоб, коли там щось не так:
Чи перехопить дух, чи зіб'єшся з маршруту, —
Тебе негайно цупити навспак,
Як окунця, добути-підтягнути.
Як окунця! Знайшов, бач, окунця.
Як окунця! Знайшовся, бач, рибалка.
Ну, Хрунь Хрунем! Йому пригода ця
Вкоротить віку, жалко його, жалко...
Тоді ж умисне Федір ворожив,
При паскові замість штанів зоставивсь:
Під пасок мотузяку пропустив,
Морським вузлом капрона зав'язавши.
Розтерся, ухнув, хекнув, наказав:
«Тут не дурійте і не галасайте,
Не вірте закордонним «голосам»,
Про честь району та сільради дбайте!»
Всі реготнули: натяк був прямий!
Всі добре пам'ятали осторогу
Сільської головихи Гольки Кий,
Яка не раз Шульгу діймала строго;
На людях, коло пива, серед дня,
Державну виявляючи турботу,
Діймала: «Чорт, Шульго, тобі рідня,
Єдиний дідько, Вельзевул достоту!
З твоїми посперечками колись
Утрапимо в пригоду юридичну:
Як б'єшся об заклад, то хоч дивись,
Щоб без підтекстів всяких політичних!»
А головисі, за її труди,
В районі не без остраху якогось
Піддакують: «Хай лиш копне, гляди,
Ще й нас чужий який радіоголос!..»
Забути, бач, не вміють, як «Свобода»
Прославила Шульгу, що угадав,
Хто виборе звання ПОЛІТИК ГОДА —

Хто і за що, вже ж не ловивши гав.
Мовляв, один Шульга не лиш особу,
Але й Указ її вгадати вмів:
«Про заснування Дня Антихвороби
У день Нацгрибника й Нацвудкарів»...
Труси чорнючі ще раз підтягнув
І, підморгнувши всім, — Шульга Шульгою! —
Прощального повітрячка вдихнув,
З води прощально помахав ногою,
З-під криги тобто. І пішов, як морж,
Полохаючи окуня, гарячий.
І був би вийшов точно. Але що ж,
Коли ті «асистенти» — малозрячі.
Виправдувались потім як один,
Клялися на магнето, бідолашні,
Що мовби відхилився від курсу він,
Баритися почав і — «стало страшно».
Такі от страхопуди...

Але чом
Не страшно вам назад щосили перти
Підльодника-плавця, що напролом
Вперед гребеться небувало вперто?
Урватись — міг би? Розв'язати б — міг,
З останніх сил вузла того розплутать?
Тоді б то справді курс на дно проліг —
Замороженого, збитого з маршруту...
Об гострим-гострий ополонки край
Від дії сил, спрямованих зворотньо,
Міг обсіктись капрон щомиті, знай:
Там сума сил була у зо три сотні.
Та сума сил! Хребтом її відчув.
Лежить тепер обчухраний, мов липка.
Температуру більшу перебув,
Наростить шкіру — діло невелике.
Під шкіру — м'яса (лиш у двох місцях!),
На кості ж то не скаржився ніколи.
Труси? Труси розтерлися у прах.
З води добувся, отже, напівголий.
Труси — відшкодувати! Тільки так!
Які там гроші — принцип тут насущний.
До того ж хай покрутяться («навспак!»):
Межи квітчастих щоб знайти чорнючі.
Божились ніби (доки хорував),
Що програш свій засвідчити готові.

Не треба! Проти правил він не грав,
Ніколи «по очках» не вигравав.
Покаялись — спасибі на тім слові.
Тут головне, щоб добрий був урок
На все життя, на випадки майбутні;
Щоб, як новий прийде урочий строк,
Ніхто

нікого

мотузком не путав...

Четвертий день до вечора добрів.
«Минулась криза!» — по селу майнуло.
Заснув Шульга у спокої й добрі,
Рідня й село полегшено зітхнули.
Заснув Шульга.
Наснилося Шульзі:
Без мотузка проклятого пірнає,
З-під льоду підморгнувши Коверзі,
Пливе і — пальцем в небо! — впливає...
Заснув Шульга. Але не спить село,
Відому переказуючи повість:
«У них в роду завжди таке було:
Це з тих Шульгів, чий прадід ліг під поїзд...»
Ще, мов, як тут боялись поїздів,
Неначе дідько дзвонів великодніх,
Між рейок предок той лягти зумів,
Вантажний переждав без ляків жодних.
Не зблід нітрохи буцім, не приглух,
Не заспішив потому в кучугури, —
Великий предок, сперечальник-зух,
Дарма що трохи, кажуть, був похмурий.
Та й син його, — це Федів, знаця, дід, —
Тій пристрасті віддав себе, відомо,
Прославив далі невгамовний рід,
Хоч слава та й ударила по ньому.
Ще поки на ходулях через став,
Ще поки із бичком на плечах бігав,
Сільський народ сміявся, «величав»
Кмітливця, ворохобника, розстригу.
Коли ж заклад про землю об'явив:
«Оце візьмем та й будем віддавати»,
А згодом загадав на ворогів:
«Знайшли в Москві, то й в нас почнуть шукати», —
Сільський народ сахнувсь, як від мерця,
У бік його поглянути боявся;

Кмітливця, ворохобника, знавця
Десятою минати всяк старався.
Звичайно ж, першим «вороном» відбуд
З села такий пророк і ворохобник;
Найбільшим, кажуть, ворогом він був,
Казали тобто в ті часи недобрі.
Часи, наставши, не минають враз,
Тож син його Ригорій, батько Федів,
Коли про віщось з кимось закладавсь,
То наперед продумати старавсь,
Щоб хтось чогось колись в тім не угледів.
Хоч відчайдух був не з останніх теж:
Залізити, перегнати, упірнути,
Вкусити пса чи надкусити креш,
Чи... чужій жінці вчасно підморгнути...
Ні в чому рівних не було йому
І другим бути не умів ніколи,
Лишив на фронті ноги лиш тому,
Що перейти узявся мінне поле.
З оточення виходили, і він
Сказав, що має п'яти дуже чуйні,
Повів. Провів. І хоч останню з мін
Не обминув, усе-таки очуняв...
Але, вже й комісований, без ніг,
Ще був козак і при нагоді — «спорщик»:
Федька, мізинця, народити зміг,
Нажити повоєнних кілька зморщок...
Федько цей, як то кажуть, довершив,
Сиріч, утвердив справу свого роду:
Пастушив, вчився, працював, служив, —
Все потрапляв з пригоди у пригоду.
Часи тепер уже немов не ті,
Не без розваг, щади їх телевізор,
А, знай, іде по предківській путі!
Іде, пливе, летить, без спрону лізе...
Заснув. Проснеться — що нового втне? —
Село гадає, мучиться начальство.
Село вже одностайно не сумне.
Начальство? Що ж, начальство як начальство:
Йому веселість випадати не часто.
Щасливо спи, герою, повен гри
Пропаших сил пропащої пори.

ІСУС — УСИ?

(Поема-паліндром* ; пам'яті Івана Іова й не тільки)

«Ісус — ус!»
Іван Іов.

1. Пасха

Ах, сапа Пасха:
«Я, — рече, — вечеря!»
Миска-Мага максим.
Юда — рип, упир: «Адью!»
«Це — на муки!» — куманець.

Ах, сапа Пасха!
Жид загув: «Варавву!» Газди ж
і собі, ці, босі:
«У, В-варавву!»
А сусід: «Ісуса?..»
(І, нишком замокси: «Ні?..»).

Жалі тіла ж
мотали, паки пика, Пилатом.
Пилат, ага, магат, а — лип,
утоп уже, ге ж, у поту:
«Він — мусе?!.. Леле!» (сумнів).
Е, сумнів («Він — мусе?!»)
є — у крові воркує...

«Народ нам — ан, до ран
це ворохобе, бо — хоровець!» —
це попица. «Таци, попець!»
Є — у крові воркує,
є — у гробі боргує!» —
то ідіот...
«У, В-варавву!..»

* Віршов. текст, рядки якого читаються і навспак; знаком цього іноді є велика літера в кінці рядка (Авт.).

«Ет, Череповищем мещиво перечте!
 Я ж... Я ж... Я...
 рученьки... гик!... не Чур!..
 умиваю. А ви 'му
 теперка пак репет
 і боргуйте: гет й у гробі!» —
 мінори многії і гон-миронім
 мотали пнявим вмив'ян-Пилатом.

Ах, сапа Пасха...
 Ах, яв цвяха
 сакра-дуб!.. «Ударь-ка-с!» —
 кирко-покрик...

Мело болем, вмело болем:
 «Агу!» — тіла жалі, туга.
 Болю лоб
 і лобатівся ж: «Я — світа болі?!..»
 «Боже мій і межо б...
 ... Боже мій і межо... б...
 О, нащо Ти мене покинув? Уник?! О... пень... е...
 ми... тощано?..
 А наг, Боже мій і Межо — бгана?!..»

... Ото написано? Насипано — то:
 «ІСУС — УСИ!»? —
 Мово, — Іовом?
 Мово-Іовом?
 Мовоіовом?..

Ах, сапа Пасха...
 О крив Ісусу — сіверко:
 «Віра се... ке-са-рів?..»
 ...Ісус — усі?!..

2. Великодень

У Великдень — е? — венедки леву,
 Ах, і все дають?!.. Тю, а десь — віха!
 «Вісі бісів —
 аваль-слава!»

Тую віху, ух, і в'ю-уть.
«А тих венедок оден, е... вхита».
«Тю, а два — завдають!»
«Тим венедкам — смак, де не вмит».
«А в дулібок — обіл у два».
«У хорваток — о, тавро, — ху!»
«Деревлянок онял веред».
«А полянок оня лопа».
«А половчанкам вмакнач волопа:
турк і трев, і верть, і круть!»
«Тиверчанок уконач ревить».
«А печеніжечок... скоче ж!.. — і нечепа!..»
 Велик-о-день! Не доки лев!
 Спідниць-инді, — п-с!.. —
 тут, отут!

3. Нерозривне: ген вир зорен

(Реквієм по Ніні Григорівні Стрельбицькій-Шатківській,
доньці сільських кравця та швачки, найхристияннійшій з продавчинь)

Ти покинула: луни копит,
дорогу у горОд
(жіночу, мучоніж),
щодень-не-дощ,
що дань на дощ.
 А...
Де... меди? Де — мед?
Апокаліпси' спіла копа...
Іде леді: «І де, леді,
чагу п'є пугач,
а мокши не нишкама, —
еш! — усе ще (де — ще?) суше
чагу, пугу, пугач?!..»

Тропар? Рапорт? Тропар-рапорт?
Нерозривне — ген: вир зорен,
янус-арка та красуня;
є: у шок зоря розкошує;
є: аж дере — попереджає:
«Сан-вава, пухир-три-хупава, — в нас!»
А тиша — громом, о, морга, шита.

А то — піль ліпота?..
 Тіло... політне?.. ген... тіло-політ?
 Яр-душа, шудря:
 «Усім, Ісу'!!!...»

4. Рацило-лицар

«В'яз»* узяв в'язу з'яв,
 ув'яз у З'яву
 (З'яв З'яву!), еге, ув'яз «В'яз»...
 Репа гул: «Пан, а плуга — пер!..»
 «В'яз» зорав?!.. Ква!» — роззяв,
 орд (з азій і — заздро!)
 тікав куцо... гоцу!... квакіт.

А

рілля сял-лір:
 «Овиду чудиво,
 мови добра, — чар-бо, — дивом
 яс й істин в нить сійся:
 «В'яз» наплугатарив!» А вир: «Ат!» А гул:
 «Пан З'яв!
 Рацило-Лицар!»

5. Він днесь — Ясень** днів

Йому те за газету, мой?
 За ранню юнь нараз?
 Його — бо «гой»?
 Йой! Йой-йой-йой!
 За копань ілинъ-гнилі напоказ?
 Він — горя-лиха нахил, яро-гнів?
 Він домам, о, мамо, днів!
 Він днесь, Ясень днів,
 Є інде — ще дніє.
 Не він «гомо гнівен»!
 І воркує у крові:
 Він говорив з виро-вогнів,
 Несян-ян-Ясень!

* Тобто проф. Г. А. В'язовський (студентське; амікошонське)

** Псевдонім журналіста Б.Ф. Дерев'янка.

6. Фащенко і Окнещаф

Я —
віл слів.

Микола Мірошніченко.

Що? Де? Дуби: «Буде дощ!»
«Що, — вхопив?» — «А ви — по хвоц?»
І — що? Дахи: «Ха! Дощі!..»
І — що? Тілу літощі?
Біль-хліб.
Воль лов.
Логоклад-алкоголь.
Вір рів...
...Віл слів?

Окнещафе, се — Фащенко!

Окнещафу Фащенко:
«Ти — сить?!»

Окнещафа Фащенко,
сив, — свись!

Та й: «Ат!» —
віл сив, — у вислів,
у фраз арфу,
у фонем Енофу.

Не чернь, — речен:
Віл Слів,
Ливар Правил.

7. Нечерда, Лад речен

НА СКОМОРОХА — ХОРОМ ОКСАН:

«Нечерда — Лад речен.

А Лада 'му ума дала;

'му ж ум,

мужу гуж-ум,

о, над усе десь удано,

у, гужово ж, угу!

Трец: умінь у нім — ущерт!

О, гой-я, йог'о!..»

Ні, Веда є, а де — він?

Адже веж вже вежда
 удовіє, лле і воду,
 не вермут... Умревен
 є?!

НЕЧЕРДА, ЛАД РЕЧЕН:
 «Зір-обіл-хліборіз!
 А до болю — лобода.
 Одо болю, лободо!
 Каганчику, кич на гак!
 З Ікаром — умора кіз...
 Крото-доторк?
 Етна Духа, жах у Данте?
 О добо, вся — свободо!
 О, он на Скомороха хором — оксанно-о!..»

Житомир зримо: «Ти ж?..»
 Ор-Ярешки, — гик! — «'Шер, — яро!»
 А се — «до відому» — пумо-дів Одеса,
 арт-сестра -
 - а - а - а!.....

8. Навік-Іван

А Іван Іов — воїн-авіа.
 І ловелас, але — волі.
 А рід, — еге, — Діра:
 несох хосен.
 Не сох хосен!
 Не сохне ген хосен;
 он не сохне ген хосенно...
 Іван у наві —
 наві Іван,
 Навік-Іван,
 іже межі, —
 он ті, — не знав Іван зенітно:
 небу — чудо роду! — чубен,
 в Ісусі й Ісусів...
 ...Ісус — усі?..
 ...От: серпанок, ікона, престо:
 «Й Ісусу мус усій!..»

ПРОЩАЮЧИ ВІК ДВАДЦЯТИЙ...

Прощаючи вік двадцятий,
премудре-дурацьке століття,
міцніше століття обняти,
сльозу тривкішу пролити;
в обіймах не задушити(сь),
сльозою не похлинутись,
слівце не зужити ужите,
за шкіру сальцем не хлюпнутись.
Було, що було. Відомо ж
(з того, що було насправді)
так мало, що аж судомно:
суцільне архівокраддя!
Спецсховки, архівокраддя.
Спецсховків гниття, палання,
розвіяний попіл архівів,
найкращих умів згасання
в пітьмі славохвальних співів.
Найкращих сердець отупіння
у ящиках чільних президій,
орденоносне успіння,
якому кінця не видно...
Були мудреці вершинні,
лишились ген-ген у двадцятім.
А ти от стоїш на вершині:
казати? кричати? прощати?..
Гай-гай, лишень не мовчати.

Прощаючи вік двадцятий,
прекрасно-калічне століття,
дивися: ілюзій дверцята
прочинені ще і світять...
Розчинені навстіж і світять!
Так світять-світяться клично,
так грайно-німбово сяють,

аж хтось в них повзе рахітично,
і хтосики з них вилітають.
Шикуються ген перед ними
любителі самообману.
Спішать до них пілігрими
немов... по небесну манну.
В розчинені
дещицю видко,
аж хочеться зажмуритись:
йдуть люди у чорних свитках
за нелюдів заступитись.
Малює собі на лобі
дивак вхрест молота серпик.
Бездарно вигукує «Пробі!»
Дивачка-Розхристане-Серце.
Братаються лежебоки,
цілуються мочеморди.
Копають ями глибокі
якісь похмурі... на гордих?
А онде одні «звільнилися»:
аби ще краще служити
все тій же «братерській» силі,
що вміла їх підкорити.
Під прапорами танцюють,
співають під прапорами,
щодня «свободу» святкують
без жодного встиду-страму.
Ще й носять якісь... транспаранти,
на них — програми та клятви:
«Не будемо вимагати
нічого з народу-брата!»;
«Як стали ми незалежні,
то хай всі набутки спільні
народові-брату належать,
а нам — лиш наші руїни!»;
«Хоч спільно ми воювали,
але ветеранам нашим
викупим спільні медалі —
доп'єм Перемоги чашу!...»;
«Ця наша свобода — шлях світу,

отож урочисто питаєм:
мо', в нас щось десь зайве світить,
щось зайве лежить-пропадає?
підкажуйте ж, не баріте:
погасим! здамо! зламаєм!
При цьому поваги до себе
партнерської ми... вимагаєм!»;
«Так! Нам тільки б нам навіки
руїни наші й каліки!
Ще й мовонька наша вічна,
від братніх турбот калічна!..»;
«Безпеки й свободи гаранті —
нам наші оці транспаранти!!!..»
Во ім'я Духа Святого й Отця —
подалі від цих дверцят!

Прощаючи вік двадцятий,
ще раз побачити в нім:
маленький хвацький диктатор
на білім великім коні.
Диктатор маленький хвацький
(котрий же це з них і де?)
мільйони в екстазі дурацькім
здіймає, на подвиг веде.
Мільйони у подвигу марнім
вбивають мільйони — в ім'я;
тиран, «перемігши» тирана,
кричить: «Визволитель я!»

Двадцятий сумлінно прощавши,
в нім орди злічити всі,
що дудлять тріумфу чашу
в усій ординській красі.
Орда орду потісняє,
'дна 'дній жалю завдає,
а славу по світу пускає,
що там чи братів визволяє,
чи вічне своє повертає,
одвіку вічне своє.
Вцілілі аборигени

хліб-сіль ординцям несуть,
зміцняють ординцям гени,
вславляють ординську суть,
співавши: «Навіки — разом!»
І, гублячи мову і глузд,
до щастя плазують плазом,
героями звать лакуз...

Ніхто не скаже: «Іду на ви!»
Летять же усі, немов навіжені.
Людство — вершник без голови?
Голова... у товстосумів кишені?
Ще добре хоч має подвійне дно
кожна подія, а кожна медаля —
зворотній бік; і завжди, все одно,
має другий кінець будь-яка паля.
Отож якщо предок твій в трюмі довіз
кількоро живучих рабів-африканців,
то нині тебе дотрушують, please,
труські негритянські мотиви і танці.
Або — твій предок кохав Алжир,
із крісом освідчувався Мозамбіку?..
Ти теж не дивуйся, що білий твій жир
розбавлено кров'ю гарячих одвіку;
і нині хвацько твій гімн гудуть,
честь твою захистити готові,
потвердити в світі твою нацмогуть...
спортовці оці, аж такі кольорові;
і внучка твоя під цей гімн понесла
прямісінько в третє тисячоліття
плід дуже глибокого чересла,
очей і кучерів розмайття...

Прощаючи, себто прощаючися
(є в пісні подільській такий синонім),
до Африк, Америк звертай очеса,
але не барися додому.
І хай навіть критик твій Багдасар'ян
тобі дорікне, сердега, втридцятье:

мов, ту ж таки сіль та й до тих таки рани
ти носиш і сиплеш, сердего, затято, —
нічого не вдієш: є рани, є сіль,
є вміння твоє, горопашне, носити,
є диво-країна твоя, з-під похміль
окрадена в світі, замовчана в світі.
Чорноземів царство! Земля голодух!
Зі списа годовані, кращі герої!
Та кращих, чесніших, на згин веде Дух —
дочасно, всякчасно, —
частіше, ніж в Трої.
Галери, гареми
найкращих беруть,
лишаються — інші,
виплоджують всяких;
манкуртяться всякі, хто — верть, а хто — круть,
з'являються хитро-дурні, аж... ніякі.
Селекція дурнів!
І — хитро-дурних!
Селекція будь-яких пристосуванців!
Сміливців — також,
та... здебільше таких,
що здатні чужинця хистити від пранців.
Довірливих дурнів (до ворога лиш,
але підозріливих бардзо до брата)
селекція ця закінчиться коли ж?
Ростуть собі, стеляться, наче спориш,
всміхаються хитро-дурникувато...

Тож Валуєвський Простір Культурний —
стратегічніший всіх ВПК.
За ерзаци культури — «в натуре»! —
лупить з бевзя-мутанта три шкури,
о б'є г о р ю є простака,
прибутковіший всіх ВПК.
О б'є г о р и в ш и, лупить ідейно,
без перекладу в душу кладе
невідчепний мотив КаВееНний,
невідчепний — дарма, що злидений,
що тебе проти тебе ж веде.

Бо Культурна Валуєвська Нива
 оброблялася, вже ж, на віки:
 перегноїв подушних жаждива,
 етноцидно-мутантно-спесива,
 зі столицею Санкт-Соловки.
 Бо Культурна Валуєвська Зона,
 що уперлася чоботом в Чоп,
 то бізонна, то хамелеонна,
 користає під себе закона
 хитромудро-наївних европ.
 Адже бачено: західніш Чопа
 Алл Борісовн, Філлль, Машок гастроль
 не відвідує навіть розтьопа,
 занедбавши їх «удаль» та «боль».
 Разом з їхньою ж чудо-Ассоль.
 Тільки тут, де дрібні мало-роси
 бережуть результати принук
 та косЯть під чужі перекуси,
 розсупонивсь убогий матюк;
 розсупонилась мова безмовна,
 розігралися сили сліпі,
 самоїдні, нищівно жертовні,
 мавпувально-телячо-сліпі.

Прощаючи вік двадцятий,
 гомункулуса обминути,
 у вуха закласти вати,
 щоб, мов, не так дуже чути:

— Єщю дешевле, єщю доступнее нине
 газета для всех і кожного —
 газета «Параша» в Україне!»!

— Єщю красочней, єщю пригожей,
 сегодня лучше, чем вчера,
 в Україне журнали «Трезвая рожа»
 і «Опохмел с утра»!

— Альо, Кієв? Ето радіо «России сапог»?
 Ето звоніт вам Іріша

із города Кривой Рог.

— Ірішенька, очень приятно нам!

Что делала нинче ти?

— Жевала жевачку мятную —
жевачку моеї мєчти.

— Восхїтїтельно! Молодчїна!

Какую песню ісполнїть тебе?

— Пожалуйста, две сразу:

«Владивостокская кручина»

і «Сливки из Сен-Тропе»!

— Альо, ето радіо «Європа — за Уралом»?

То єсть — радіо «Європа-ф л ю с»?

Ето звонїт вам із Вінніци Алла,

Впервіє звоню, аж боюсь...

— Смелеє, Аллочка, не бойся,
тогда всьо будет — о'кей!

— Передайте, пожалуйста, Йосе:
он нікогда не будет счастлїв с ней!..

— Альо, Вінніца? Ето радіо «Матрена-едрена»?

Ето із Брацлава звонїт вам Альона.

Очень прошу повторїть передачу «Усьо про мїнет»!

А єщю передайте Павліку із хати напротїв,
что родїтелей дома нет.

Павлїк, ти слїшишь меня, заразіна?!

Прїходї! Черепа уехали, а собака прївязана...

І які ж голосочки премїлі

в тих клоаках радіохвїлі!

А які тенорки, баритони

при скабрєзних тих мїкрофонах!

Тих, що, нїби неводи й верші,

вже полощатьєся, чуй...

в двадцять першім?

І все то ти, вірусє-ХХ,

нїяк тебе не позбути:

всі бути собою боятьєся,

всім дай не-собою бути!

Вовк ліпить Овечий і м і д ж,
Медвідь скрізь гуде Бджолою,
Лось, висміяний своїми ж,
Шакалячу нотку засвоїв...
Двадцятого віку байка —
куди тому діду Езопу! —
собі забиваєм баки:
хто — сам, хто — гуртом,
хто — скопом...
Дійшло, що дрімучий Танатос
під Ероса заgrimувався,
кричить: «Спішіть обізнатись!» —
в розкішну вітрину забрався.

Брести під вагою питання,
за серце вхопитися тихо:
не Бомба, не «Шатл», не «Титанік»,
не зона, Чорнобилем звана, —
ста літ цих емблемне лихо;
не дві невимовні хвороби,
не способи всі людоїдства,
не виродки-одоробла,
не на гробівцях гульвіси,
і навіть не досвід коричневих,
червоним для приміряння,
а... знань для утаємничених
у натовп жаждивий жбурляння.
Згвалтована езотерико,
ти нині... всього лиш гістерика?

І символу духу людського
шукати в столітті пекельнім
нам теж не обов'язково
лише на найвищих скелях.
Айнштайни, Швайцери, Ганді,
Корчаки, Сухомлинські, —
розчинені в пропаганді,
як Волга у морі Хвалинським.
Видніється ж і виростає
Горпина-Незігнута-Спина,

що хліба шкуринку вділяє
для вражого того сина,
що свастику ніс на лобі,
а опинивсь — під конвоем,
бреде в нелюдській подобі
і пахне вже майже гноєм...
Видніється Емма-Трирема
в Вердоглі (земля Вестфаллен),
верстатниця неприторенна,
на ніжних руках з мозолями,
яка оstarбайтерці Толі
(дівчисько худе, стробенасте)
кладає конверт бараболі,
коли не дивиться майстер...

Прощаючи вік двадцятий,
сторіччя прогресно-шаманське,
найбільшу печалью втопляти
в усе ще «советським шампанським».
«Советське» таке смаковите,
таке за ціною приступне,
як третій-сорт-оковита
у магазині «По суті».
Прогрес уродив розум штучний.
Шаманство стриже забобони.
Людство мудрішає гучно.
Дебілів гудуть легіони.
Між Розумом Ціло-Сукупним
і мислю кросвордомана
така ж далечінь неспокутна,
як з Глухова до Магадана.
Між генієм гречного Стуса
і шкурністю мільонів
з їх лозунгом «Шлунку, годуйся!» —
безодня бездонна.
Шамани тимчасом — шаманять,
літаючи понад безодні,
над відстані ся плуганять,
оскільки мільйони — згодні...
Таблетку прогресу — в «Шампанське»:
світ п'є здоров'я шаманське!

Двадцятьте двадцятьте прощавши,
заплющитись од видіння:
з дірявої цмулять чаші
мужі постмодерн-покоління;
про Текст, Метатекст гундосять,
а власне віршатко читають
лишень з папірця: недосить
сил знати рядочок напам'ять;
ще й з поля чужого премило,
цілком за Шевченком (Тарасом),
словес превелику силу
несуть поза всяким часом.
Принісши, бгають в календу,
а то — доношують гордо
естетського секонд-хенду,
й ідейного секонд-хенду,
зразки невисокого сорту.
Воно би іще й нічого
(прикрий собі грішнее тіло!),
так ні: з варунку такого
плюватися закортіло:
на того ж таки Шевченка,
на інших стражденців долі,
чия тривка борозенка
не уривалась ніколи:
при жодних режимах сучих,
ув жодних убійних обіймах;
при зміях на грудях гримучих,
хулителях пересмійних;
в щоденних зі слабкістю герцях;
шпурляючи кесарям грейцір...

Прощаючи... перелічити:
усіх континентів... п'ять;
на всіх земляки нарочиті
до світу лицем стоять:
Атлантику поглядом крає
просвітлений Барка Василь;
Павлишин Марко з Австралії
скрізь бачить без жодних зусиль;

Вовк Віра небес бразилійських
вливає у міти нові;
«Дід Яцик» з трудів канадійських
ощадить на сили нові;
Трач Ігор Європу «сшиває» —
посіяти б Зерна лишень, —
не т р а т и т ь, але витрачає
зароблену марку щодень...

Прощаючи вік двадцятий,
чи зможеш простити собі
уміння печально мовчати —
собі і юрбі, далєбі, —
уміння безгучно кричати
при кожнім голготським горбі,
якими покрита країна,
оця, що твоя-не-твоя, —
країна-Вкраїна-раїна,
Вкраїна-руїна-де-я?..
Країна, якій служити
усміхнений Фащенко вчив —
твій вічний одеський Учитель,
твій вічний провінний мотив.
Країна — усіхня приманка,
країна, яку ти не знав,
хоча друкувавсь в Дерев'янка,
і він тебе кимось вважав.
Не кимось, а... речником правди
(про те ж і на шпальтах є),
заїкуватим, щоправда,
заглибленим в серце своє.
І от: Дерев'янка не є,
а ти то мовчиш печально,
то рюмсаєш... в це олів'є
на сконі не лиш століття —
на зламі тисячоліть,
прощальник, усім непримітний...
Прощальника... благословіть?

Прощаючи вік двадцятий,
безбожно-святенницьку еру,
вчорашні кумири кусати?
новим не жаліти паперу?
Відпружено всі пружини,
вуста ж окуто... розмовами,
й усіх відпущено джинів,
і вже «розкручено» джинів,
бісів — дипломовано...
Такі чудеса дивеннії:
біс хреститься, свічку ліпить,
пророчить — за гроші страшеннії, —
цілительствує між «еліти».
А он, сам собі не вірячи,
святенник на кухні тулиться,
спокуси презирливо мірячи,
Писанням ніяк не затулиться...
А онде два «вірні» схопилися —
останні чуби тріщать:
з'ясовують, Господи, змилуйся,
чий піп украв Благодать
в чийого попа...
А — праведник?
Де праведник, Господи, га?
Невже між отих, затравлених,
отих, напівперетравлених?
Боже, яка нудьга!
Чи, як і в епоху Ірода,
скрушаючи серце й серця,
він вийшов сніги переміряти,
в ясельця підкласти сінця?

ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ

Михайла СТРЕЛЬБИЦЬКОГО при виході із віку ХХ розпитує, перепитує, «припирає до стінки» Анатолій ВЛАСЮК (фрагмент розмови)

А. В.: Михайле Петровичу, й усе-таки: чому — «Поеми та марші»? Як відважились Ви на таке поєднання? І по-друге: чи не є факт отакої їх, маршів, сьгоднішньої публікації свідченням того, що Ваша мрія видати «Тринадцятинижжя» — такий собі «двотомник з шухляд», у якому неодмінно першодруком було б зібрано 13 книжок, тематично й, основне, жанрово розмаїтих, — розбила-ся об сувору дійсність? Адже, наскільки пам'ятаю, «Дюжина маршів...» завжди бачилась Вам позицією №12 у тому «Тринадцятинижжі»...

М.С.: Анатолію Івановичу, не наступайте відразу на стільки мозолів! «Відважився» єднати марші до поем я, щойно з'ясувалося, що обласна «Просвіта» з ініціативи її лідера Л. В. Філонова винайшла відвагу та якусь копійчину, аби створити частину тиражу оцієї збірчини. Річ у тім, що «Дюжина маршів...» — то набуток моєї просвітянської (ТУМівської), з дозволу сказати, «молодості». Без тих поїздок до Києва, без стрілецьких та Миколи Вороного пісень на Хрециатику ніяке «маршотворення» мені і не приснилось би. Отже — просвітянські сентименти. Втім, можливо, я й запізнююсь з отакою — повною публікацією моїх «маршів», хоча й, самі розумієте, уявляю їх «перманентно невмирущими»... А ідея «Тринадцятинижжя» першодруків... Ні, не вмирає й вона! Бачите, авторіві все-таки необхідно видаватися — будь-яким тиражем, обсягом. Онде Теодозія Зарівна на сторінках знову ж таки «Слова Просвіти» доводить: видаватися — означає вести діалог, без діалогу не можна. Додам: в тім числі й діалог із собою по виході книжки поглиблюється. Наслідком — нові задуми й тексти. Знаєте, от відірвав я від омріяного проекту «Тринадцятинижжя» — а наче ж від серця одривалося! — «Йоцемидаєсію», а воно нині вже віршується «Йоцемидаєсія-2», з якої, того й гляди, виокремляться «КОЛО-МИЙКИ». Відірвав — дякувати Вінницькому державному технічному університетові за меценатство! — «Під небом Коновалюка» — аж воно... почали писатися нові цикли того «Неба...» — раз! — прийшли образи неба-покрову, дерева-покрову, лісу-покрову та й... почав творитися вели-и-икий рукопис «Армія Пресвятої Покрови. Відкопана Книга» — за матеріалами мемуарів про УПА. Уявіть собі: пейзажист Коновалюк, книга віршів за мотивами його картин приводять мене до широкоформатної теми УПА! І це при тім, що марш «Юність УПА» — ось він, десятилітньої давнини!...

А.В.: Дива Господні! Але я ще про марші. Несподівано складається і доля цього циклу. З одного боку — визнання колег. От уже й до хрестоматії літератури Поділля Анатолій Подолінний, щоправда, як там зазначено, «за поданням автора», двійко текстів включив. А з іншого — навіть кращі з них досі не покладено на музику...

М.С.: Чому ж? Моя «саморобна» мелодія є у кожного з 12-и. Я у бездоріжжя під них, бува, дістаюся Старого Міста або Майдану-Вербецького, будь-куди — якщо пішки... У музик же (принаймні тих 3-4, яким тексти показувано) об'являлася «жанрова глухота». Один керівник нашого вояцького ансамблю так і сказав: «Я тут маршів не чую». Коли ж я показав, що «Олега Віщого» спеціально написано на мотив «Гей, наливайте повнії чари!» (мовляв, аби ділом відгукнутися на зауваження філософа Миколи Шлемкевича про те, що наші прекрасні маршові мелодії дуже часто мають невідповідні їм, суто побутові тексти), музика набундючився...

А.В.: Бог з ними, бундючними музикантами! До поем: чи не ставить вихід збірки «Прощаючи вік ХХ» хрест на іншій Вашій мрії: модифікувати жанр короткої поеми засобами, як Ви кажете, «сугестивного сюжету» та «внутрішньої гри параметрів симетрії — асиметрії» аж настільки, щоб утвердити навіть термін «криворема» — за назвою, щоправда, міста Кривий Ріг, де такі витвори Ви своїми «Поемою колорадського жука» та «Вічним дяком» вже наче б то й розпочали, було, друкувати)?..

М.С.: Як би ж то всі авторські мрії та співпадали з планами й можливостями часописів!.. Але й надалі намагатимусь слідувати максимі Леоніда Леонова: «Твір мусить бути відкриттям за змістом і винаходом за формою».

А.В.: Але що це Вам так зійшлося на Кривому Розі? Як на мене, то наш, вінницький, «Згар» журнальну марку починає тримати не згірше.

М.С.: В добрий би час! Але, по-перше, мені надзвичайно подобається слівце-мутант «криворема»: кодований асиметризм! По-друге, сам Кривий Ріг з його найглибшою у світі ямою, екологією та строкатою людністю — це такий неосягнений символ нашої перемордованої, але недонищеної України, що для мене друк у Кривому Розі — то своєрідне хрещення.

А.В.: Зрозуміло. Тоді конкретніше — про «асиметризм». Як на мене, він у Вас всеціло опановує стиль і стилістику. Бо на всіх цих рівнях поєднує мало-поєднуване: ліризми й іронізми, патетику й сарказм, публіцистичну відкритість й герметизм, автоіронію й пародію — то явну, а то приховану... Хіба не зменшує отакий «асиметризм» число Ваших потенційних читачів? Пробачте, хіба не ставить він сумнінного читача в становище отієї корови посередині замерзлого Дунаю, змальованої Вами у «Коров'ячій історії» («Йоцемидаєсія»)?

М.С.: Але ж — продовжуючи аналогію — коли «слизькаєшся», не падаю-

чи, це виховує енергію пряmostояння, пряморуку...

А.В.: З'ясували. Для мене це було ключове запитання. У його світлі можемо перейти до вужчих питань і однозначніших відповідей. Будь ласка, перше: Ваша формула «Валуєвський Культурний Простір», до речі, теж винесена з «просвітянських» полемік, використовується Вами у віршах не вперше, а сатирично-пародійне змалювання какофонії радіопростору України в поемі «Прощаючи вік ХХ» вражає. І все-таки резонанс суспільний від поетичної збірки у 200-300 примірників — самі розумієте... Чи не пора б, отже, з тим же сатиричним розмахом, а ще б — і дослідницьким заглибленням розкрити тему у циклі статей? У брошурі?

М.С. Обов'язково подумаю над цим.

А.В.: Ваш Вічний Дяк — стигматик, можливо, перший образ стигматика в українській літературі. Але... реально стигматики фіксуються лише серед католиків. Це, кажуть, зумовлене особливостями їх молитви. Ваш же герой належить до конфесії, де священника називають «батюшкою»...

М.С.: Так, але ж він у мене — Вічний. Значить — давніший від того поділу Церкви, що стався — не забуваймо — 1054 року. Можливо, саме звідси й усі його, Дяка, страждання.

А.В.: Напевне. А... Летюча Галера це для Вас — символ історичного українства?

М.С.: Чому б і ні: Вища Сила їх веде? Веде. Вони їй в міру сил допомагають? Помагають. Самі не до кінця тямлять, що звершують? Так. Світ тими звершеннями користає? Ще й як! Втім, я нині все більше боюся всеохопних «символів», символізації... Шаную «тут і зараз» — певна річ, у вимірах ритмомелодики й психологізму.

А.В.: І, отже, продовжуєте почуватися садом (маю на оці поему «Я-сад»)? До речі, як ся має цей поет-сад нині? Ще не скорчували?

М.С.: Але гатили тичками по гіллію, роздирали гілля змобілізовані школярі цьогоріч особливо люто. І сторожі до врожаю були приставлені ревні, завідувачеві відділком «Сатурна» та директорові школи, бачив Бог, услужливі...

А.В.: До речі, ще про Бога, богів. Над Летючою Галерою у Вас «замість прапора — туча, у тучі — Перун». Чому саме Перун?

М.С.: Я ж там, у тексті, сам пробую догукатися-допитатися: чому? Відповідають: «А сам собі, без причин». Розумію Ваш християнський пафос, але істинні воїни Ісусові запорожці, зокрема, через своїх характерників виходили й на ті сили, що владарювали на нашій землі до 988 року.

А.В.: Отже — двовірство?

М.С.: Отже. Взагалі «Летюча галера» й для мене річ децю загадкова,

містична. Можливо, послана мені згори? Адже писалася — втім, паралельно з «Я-сад» та «Прощаючи вік ХХ» — у листопаді-грудні 2000-го — в час, коли у Хмельницькому уже смертельно хворів Іван Іов, поет-пошуковець, людина великої осяйної, донорської душі. Я про те лихо не знав. Іванову не-відповідь на два мої листи сприйняв за «полемічне мовчання», оскільки перед тим висловив якісь критичні закиди стосовно однієї його поеми, видрукуваної в газеті. Таким чином ці три мої речі писалися наче б у творчій змаганні з Іваном: летів міжсезонний час, вільний від праці викладацької-лекторської — я поспішав...

А.В.: Тим самим Ваша паліндромна поема «Ісус — усі?», що має заспівний епіграф з І. Іова та пам'яті І. Іова присвячена, належить уже століттю ХХІ?

М.С.: Основний матеріал давніший. Так розділ «Пасха» Іван ще читав, оцінював... Нині там шість однаково дорогих мені меморій різних літ. Але вчепив і концепція, й остаточна тональність — «постіовські».

А.В.: Що ще можете сказати на захист паліндромної поезії, зокрема, широких її форм, від скептиків та хулителів?

М.С.: А — треба? Хулителів хіба переконаеш?

А.В.: Треба!

М.С.: Років три тому... я й сам паліндромістів не щадив. Аж поки через листування з І. Іовом та М. Мірошниченком (мабуть, сучасним нашим класиком у цьому жанрі) не зоглядівся, як... пристрастився. Найперший мій паліндром — «А Іван Іов — воїн-авіа...» (5 рядків)... Взагалі поезія порівняно з буденним мовленням — то ціла система свідомо прийнятих обмежень: ритм, метр, рима, повтори й все інше. Всі ці чинники зменшують рівень свободи вислову? Ще й як! А виграш маємо? Ще й який: краще запам'ятовується, конденсує смисл, сугестує настрої, музичить, наспівується!.. Паліндром, суттєво нівелюючи інші, додає одне обмеження: щоби текст прочитувався ще й назвороть. Одне — зате яке! На перший погляд, дійсно абсурдне, вбивче, принаймні — курйозне... Тільки ж і тут не без виграшу: істинні майстри жанру, обмеження долаючи, доходять атомарного рівня, якщо завгодно — першоелементу культури духовної — фонемі! Відтак творять несподівані неологізми й фраземи, намацують нові сенси. У співтворстві з мовою (вислів поета й професора А. К. Мойсієнка) творять-віднаходять справжні діаманти мислезвуків (термін, улюблений О. С. Пушкіним). Студентам-«технярям» я таку цю продуктивність паліндрома порівнюю з процесом добування алмазу з графіту: надвисока температура й тиск. «Тиск» зумовлений ще й тим, що паліндром апелює в принципі до абсолютних, граничних, ще не пізнаних можливостей мови. Відповідно вимагає такого ж, абсолютного її знання, а бодай — відчуття. Я не можу відмовитись від фрази «Несох хосен» тільки тому, що хтось не чув про аорист — стару форму минулого часу «несох» (від «нести») чи про діалектне «хосен» (користь).

ЗМІСТ

Терновий огонь	3
Груша Пізнання	8
Вічний дяк	12
Летюча галера	19
Дюжина маршів для перманентної української революції	29
Я-сад	37
Мистецтво битись (об заклад)	44
ІСУС — УСІ? <i>Поема-паліндром</i>	49
Прощаючи вік двадцятий....	55
Замість післямови	67

Літературно-художнє видання

Стрельбицький Михайло Петрович

Прощаючи вік ХХ...

Поєми, марші

Друкується в авторській редакції

Верстка та оригінал макет — ТОВ «Велес»
Свідоцтво Держкомінформу України серія ДК № 438
від 27.04.01

Підписано до друку 22.10.01. Формат 29,7 × 42 1/4.
Папір офсетний. Гарнітура Peterburg.
Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 4,14. Обл.-вид. арк. 4,29.
Наклад 185 прим. Зам. № 1-01.

ТОВ «Велес»
21029, м. Вінниця, вул. Стельмаха, 23